

Školské kolo OLYMPIÁDY ZO SLOVENSKEHO JAZYKA A LITERATÚRY

školský rok 2021/2022, 14. ročník

KATEGÓRIA A

Čas na vypracovanie testu: 35 minút

Ukážka 1

Jonas Jonasson – Storočný starček, ktorý vyliezol z okna a zmizol

Miestne noviny boli rýchle a na stránke z domova priniesli správu o starom mužovi, ktorý sa vyparil na svoje 100. narodeniny. Keďže reportérka bola [zakryté], pokiaľ išlo o ozajstné novinky z ich kraja, nezabudla uviesť názor, že sa nedá vylúčiť únos. Storočný starček mal podľa svedka jasno v hlave a sotva niekde zablúdil.

&

O 21,20 prevzalo krajské operačné stredisko v Eskilstune nasledujúci hovor:

– No, volám sa Bertil Karlgren a volám... v mene mojej ženy, dá sa povedať. Alebo áno... No moja žena, Gerda Karlgrenová, bola niekoľko dní vo Flene na návšteve u našej dcéry a jej muža. Čakajú malé a tak... vždy je niečo na práci, ako sa vraví. Ale dnes bolo načase ísť domov a išla, teda Gerda, Gerda išla skorým popoludňajším autobusom domov, bolo to teda dnes, a autobus chodí cez Malmköping, my bývame tu v Strängnåse... No, možno to nič neznamena, žena si to nemyslí, ale počuli sme v rozhlase o tom zmiznutom storočnom starcovi. Možno ste ho už našli? Nie? No žena hovorí, že v Malmköpingu nastúpil strašne starý muž a mal so sebou veľký kufor, akoby cestoval ďaleko. Žena sedela vzadu a ten starček tam sedel vpredu, takže nevidela veľa a ani nepočula, o čom sa starček so šoférom rozprával. Čo vravíš, Gerda? No, Gerda hovorí, že nie je z tých, čo načúvajú... Ale **na každý pád** to bolo zvláštne... Áno, zvláštne... alebo... no ten starček vystúpil na polceste do Strängnåsu, išiel iba niekoľko desiatok kilometrov so svojim veľkým kufrom. A vyzeral veľmi starý, to teda určite. Nie, Gerda nevie, ako sa volá zastávka, bolo to uprostred lesa... niekde na polceste. Medzi teda Malmköpingom a Strängmäsom.

Telefonát nahrali, prepísali a odfaxovali vyslanému kriminálnemu komisárovi do hotela v Malmköpingu.

1. Ktorý z nasledujúcich výrazov je najmenej vhodný ako náhrada za zvýraznené zastarané slovné spojenie z ukážky 1?
  - a) určite
  - b) dozaista
  - c) v každom prípade
  - d) každopádne
2. Ktoré slovo patrí na základe kontextu na **zakryté** miesto v ukážke 1?
  - a) trepezlivá
  - b) dychtivá
  - c) pripravená
  - d) pedantná
3. Z čoho usúdila novinárka v ukážke 1, že starca možno uniesli?
  - a) mal „čistú“ hlavu
  - b) bol zmätený
  - c) potvrdili to svedkovia
  - d) nastúpil do autobusu

4. Do ktorého slovného druhu patrí prvé slovo telefonátu v ukážke 1?
- a) citoslovce
  - b) predložka
  - c) spojka
  - d) častica
5. Vyberte správnu možnosť s uvedením termínu označujúceho tri bodky v prepise telefonátu v ukážke 1 a uvedením ich funkcie v kontexte danej ukážky.
- a) prerušená výpoveď; naznačuje sa ňou nesústredenosť na prejav
  - b) elipsa; naznačuje sa ňou vynechanie určitých informácií v prejave
  - c) neukončená výpoveď; naznačuje sa ňou viacvýznamovosť výpovede
  - d) vsuvka; naznačuje sa ňou doplnenie výpovede o ďalšie informácie
6. Doplníte správny výraz do nasledujúceho tvrdenia.
Telefonát v ukážke 1 predstavuje typ _____ komunikácie.
- a) neefektívnej
  - b) asertívnej
  - c) efektívnej
  - d) devalvujúcej
7. Ktorý faktor spôsobil, že Gerda z ukážky 1 nevedela zreprodukovať obsah rozhovoru medzi starčekom a šoférom?
- a) Gerdina nedoslýchavosť
  - b) Gerdina slušnosť
  - c) starčekovo tajnostkárstvo
  - d) vzdialenosť v autobuse
8. Do ktorého slohového postupu patrí správa ako žáner?
- a) do rozprávacieho
  - b) do výkladového
  - c) do informačného
  - d) do opisného
9. V ktorej možnosti sa nachádza druhotná predložka z prepisu telefonátu v ukážke 1?
- a) niekoľko dní vo Flene
  - b) chodí cez Malmköping
  - c) na polceste
  - d) uprostred lesa

10. Čo označuje symbol & použitý v ukážke 1?
- začiatok kapitoly
  - začiatok odseku
  - vynechanie textu
  - koniec odseku
11. Ktorý druh rozprávača využil autor v diele *Storočný starček, ktorý vyliezol z okna a zmizol*?
- vševediaci
  - oko kamery
  - subjektívny
  - priamy
12. Do ktorého druhu literatúry by ste na základe ukážky 1 zaradili dielo *Storočný starček, ktorý vyliezol z okna a zmizol*?
- detektívna literatúra
  - dobrodružná literatúra
  - fantasy literatúra
  - populárnonáučná literatúra

Ukážka 2

Sezóna kliešťov je v plnom prúde. Viete, ako sa chrániť a ako správne vytiahnuť kliešťa?

Kliešťom sa v našich zemepisných šírkach darí, v posledných rokoch sa začali presúvať do nových lokalít – horských oblastí. Prebúdajú sa v marci, naplno začínú útočiť v apríli a obeť si hľadajú až do októbra. Najviac kliešťov je v máji a v júni. Pre človeka sú nebezpečné tým, že infikované prenášajú nepríjemné ochorenia, najmä lymskú boreliózu a kliešťovú encefalitídu. Celkovo je vo svete známych šesťstopäťdesiat druhov kliešťov, u nás dominuje kliešť obyčajný (*Ixodes ricinus*).

Nebezpečné steblá trávy

Odborníci už dávno vyvrátili mýtus, že kliešť na vás môže spadnúť zo stromu. Lezie vždy od zeme smerom hore a striehne na koncoch listov, na stebľoch tráv alebo na vetvičkách prízemných kríkov. Najviac sa im páči v dubovo-hrabových lesoch do nadmorskej výšky šesťsto až osemsto metrov, no v posledných rokoch sa začali objavovať aj vyššie, v horských oblastiach, aj do výšky 1000, ojedinele dokonca 1400 metrov nad morom. Keď sa samička nacia krv, odpadne do trávy a vyloží vajíčka. Životný cyklus kliešťov má štyri štádiá – vajíčko, larva, nymfa a dospelosť. Krv pije samička, larvy a nymfy, samček nie, ten má za úlohu oplodniť cicajúcu samičku.

Možno ste nevedeli, že:

- Larvy kliešťa pripomínajú škrvnu sadze, nymfy sú veľké ako špendlíková hlavička alebo zrníčko maku.
- Po nacyaní krvou narastie samička do veľkosti hrachu.
- Dospelý kliešť môže mať rôznu farbu – červenkastú, tmavohnedú i čiernu.
- Kliešte majú radšej mužov, fajčiarov a tých, ktorí si s mierou doprajú alkohol.
- Nevonia im cesnaková aróma, sú slepé, obeť si vyhľadávajú podľa dychu alebo podľa niektorých látok v pote.
- Ludí so studenými nohami a rukami nenapadajú.
- Po šatách vám môžu loziť aj niekoľko hodín, ak im „nesadnete“, odpadnú a hľadajú si inú obeť.
- Vyhovuje im najmä vlhké teplé počasie do dvadsať stupňov, počas horúcich suchých dní sa zahrabú do pôdy alebo zalezú pod listy.

13. Kde by ste nemali očakávať prítomnosť kliešťov?
- V smrekových lesoch stredného Slovenska.
  - Na nížinách južného Slovenska.
  - Na úbočiach Malých Karpát.
  - V oblasti okolo hlavného mesta Slovenska.

14. V ktorej fáze životného cyklu kliešťa nedochádza k cicaniu krvi hostiteľa?
- a) vajíčko
  - b) dospelosť
  - c) larva
  - d) nymfa
15. V ktorej možnosti sa nachádza vokalizovaná predložka?
- a) na vás môže spadnúť
  - b) od zeme smerom hore
  - c) presúvať sa do nových lokalít
  - d) celkovo je vo svete známych
16. V ktorej možnosti je správne uvedený druh vedľajšej vety v prvom súvetí druhého odseku ukážky 2?
- a) prívlastková
  - b) predmetová
  - c) príslovková
  - d) prísudková
17. Ktoré slovné spojenie z ukážky 2 predstavuje lexikalizovanú metaforu/má metaforický význam?
- a) pripomínajú škvrnu sadze
  - b) kliešťom sa darí
  - c) ak im nepadnete
  - d) nevoní im cesnaková aróma
18. V ktorej možnosti sú uvedené všetky interpunkčné znamienka použité v časti ukážky 2 *Možno ste nevedeli, že?*
- a) dlžeň, mäkčeň, vokáň, dve bodky
  - b) dlžeň, mäkčeň, vokáň, bodka, čiarka, spojovník, úvodzovky
  - c) dvojbodka, bodka, čiarka, pomlčka, úvodzovky
  - d) dve bodky, bodka, čiarka, pomlčka, úvodzovky
19. Skloňovacím vzorom slova *kliešte*, ktoré je použité v ukážke 2, je

ulica.

 /

srdce.

 /

stroj.

 /

chlap.
----
20. Ktoré slovo z prvého odseku ukážky 2 vzniklo rovnakým slovotvorným postupom ako slovo *zemepisných*?
- a) nepríjemné
  - b) prenášajú
  - c) šesťstopäťdesiat
  - d) známych

21. Koľko zdobnenín sa nachádza v časti ukážky 2 *Možno ste nevedeli, že?*
- a) 4
  - b) 2
  - c) 3
  - d) 1
22. Vyberte antonymum k príslovke miesta použitej v druhom súvetí druhého odseku ukážky 2.
- a) dolu
  - b) doluznačky
  - c) nahor
  - d) horeznačky
23. V ktorej možnosti sa nachádza činné prídavné z ukážky 2?
- a) infikovaných
  - b) cicajúcu
  - c) po nacicaní
  - d) sa začali objavovať
24. Ktorý slohový postup prevláda v ukážke 2?
- a) výkladový
  - b) opisný
  - c) rozprávací
  - d) informačný
25. Do ktorého jazykového štýlu by ste zaradili text v ukážke 2?
- a) do administratívneho
  - b) do hovorového
  - c) do publicistického
  - d) do náučného